16/09/2022

Ομιλία του Προκοπίου Παυλοπούλου με τίτλο Ελληνική Γλώσσα και Ελληνικός Πολιτισμός

/ Γνώμες

Ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Προκόπιος Παυλόπουλος μίλησε με θέμα "Ελληνική Γλώσσα και Ελληνικός Πολιτισμός", στο 20ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Λυκείου των Ελληνίδων, στην Καλαμάτα.

Σημεία ομιλίας
του
Προκοπίου Παυλοπούλου

τέως Προέδρου της Δημοκρατίας
Επίτιμου Καθηγητή της Νομικής Σχολής
του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
με τίτλο
«Ελληνική Γλώσσα και Ελληνικός Πολιτισμός»
στο
20ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Λυκείου των Ελληνίδων
που διοργανώνει το Λύκειο των Ελληνίδων Καλαμάτας σε συνεργασία με το Τμήμα Φιλολογίας
της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
με θέμα:
«Ελληνικότητα και Ρωμιοσύνη: Η μακρά διαμόρφωση της νεοελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας μέσα από τη σύγκρουση δύο οραμάτων»

Καλαμάτα, 16.9.2022

Πρόλογος

Η «σύλληψη» και κατανόηση του Ελληνικού Πολιτισμού, από τις καταβολές του ως σήμερα, πάντοτε ως δημιουργήματος του ελεύθερου Αρχαίου Πνεύματος, δίχως την συσχέτισή του με την Ελληνική Γλώσσα αναδεικνύονται άκρως ελλιπείς.

Α. Για την ακρίβεια, η άρρηκτη σύνδεση του Ελληνικού Πολιτισμού με την Ελληνική Γλώσσα προκύπτει, κατά κύριο λόγο, εκ του ότι ο Ελληνικός Πολιτισμός χαρακτηρίζεται, εξ' υπαρχής, Πολιτισμός ιδίως του γραπτού λόγου. Πολλώ μάλλον όταν η περίοδος, οπωσδήποτε υπαρκτή, της «προφορικότητάς» του ήταν και σύντομη και άνευ ουσιαστικής πολιτισμικής «παραγωγής». Συγκεκριμένα, ο Ελληνικός Πολιτισμός είναι Πολιτισμός του γραπτού λόγου πρωτίστως, και κατά κύριο λόγο, υπό την έννοια ότι συνιστά το αποτέλεσμα της γραπτής διατύπωσης και αποτύπωσης των κάθε είδους -και ιδίως των μεγάλων- πνευματικών δημιουργημάτων και κατακτήσεων που τον απαρτίζουν. Ο γραπτός λόγος όμως είναι -γενικώς και όχι μόνο στο πλαίσιο της Ελληνικής Γλώσσας και του Ελληνικού Πολιτισμού- και το μέσο, με το οποίο η γλώσσα πορεύεται στην αιωνιότητα. Άρα στην βάση του γραπτού λόγου είναι η γλώσσα.

Β. Κατά τούτο δε η γλώσσα, πριν καταστεί μέσο εξωτερίκευσης της σκέψης και, επέκεινα, μέσο επικοινωνίας με τρίτους δια της διάδοσής της κυρίως μέσω του γραπτού λόγου, είναι, προηγουμένως και αναποδράστως, το μέσο δημιουργίας και διαμόρφωσης της σκέψης. Με άλλες λέξεις αυτή η «ενδοσκοπική» θεώρηση της γλώσσας, ως δημιουργού της σκέψης, εμφανίζει οιονεί «αρχετυπικά»

χαρακτηριστικά, δοθέντος ότι δίχως την δημιουργία και την διαμόρφωση της σκέψης μέσω της γλώσσας, είναι ουσιαστικώς αδύνατη και αδιανόητη η «εξωτερίκευσή» της, βεβαίως κατά τον προορισμό της. Δηλαδή προκειμένου να καταστεί, δια της επικοινωνίας που αυτή καθιστά εφικτή, «κτήμα» τρίτων.

Ι. Ο Ελληνικός Πολιτισμός ως Πολιτισμός του γραπτού λόγου

Εκ προοιμίου, και προς άρση κάθε παρανόησης (βλ., αντί άλλης παραπομπής, Ιωάννη Καζάζη, «Λόγος για την Ελληνική Γλώσσα, Λόγος για την Ελληνική Παιδεία», Θεσσαλονίκη, 2016), πρέπει να διασαφηνισθεί ευκρινώς ότι γλώσσα και πολιτισμός -επομένως η Ελληνική Γλώσσα και ο Ελληνικός Πολιτισμός- είναι ένα νόμισμα με δύο όψεις, αφού και οι δύο πέρασαν από την φάση της προφορικότητας στην φάση της γραπτής έκφρασης.

Α. Ο γραπτός λόγος

Όμως είναι ιστορικώς αποδεδειγμένο το γεγονός πως η ριζική «μετάλλαξη»- πάντοτε προς την κατεύθυνση της ουσιαστικής πνευματικής δημιουργίας- της Ελληνικής Γλώσσας, αφότου άρχισε να γράφεται, «συμπαρέσυρε» και τον Ελληνικό Πολιτισμό:

1.Το Ελληνικό Λεξιλόγιο του Πολιτισμού -ήτοι, στην πραγματικότητα, το «Ελληνικό Εννοιολογικό», που δημιουργήθηκε για όλο το φάσμα των Γραμμάτων, των Τεχνών, των Επιστημών και της Φιλοσοφίας- επέφερε την πλήρη «μετάλλαξη», προς την ίδια κατεύθυνση, και του συνόλου του Ελληνικού Πολιτισμού.

2.Αυτή η, άκρως θετική για τον Πολιτισμό, «μετάλλαξη» της Ελληνικής Γλώσσας της έδωσε και την δυνατότητα -θάλεγε κανείς το «προνόμιο», αν αναλογισθούμε ότι κάτι τέτοιο δεν συνέβη με κάθε γλώσσα, άρα δεν είναι συστατικό στοιχείο κάθε γλώσσας, αλλά μόνον εκείνων που έχουν την «έφεση» διαμόρφωσης αυθεντικής πολιτισμικής «παραγωγής»- να υπερβεί τα όρια του χώρου, εντός του οποίου την ομιλούσαν. Και να έλθει, συνακόλουθα, σ’ επαφή με άλλες γλώσσες, επέκεινα δε με άλλα κοινωνικά σύνολα, εντελώς διαφορετικής γλωσσικής ιδιοσυστασίας.

Β. Η «εκφραστική διαχρονία» της Ελληνικής Γλώσσας

Επειδή δε με αυτή την εκδοχή της Ελληνικής Γλώσσας και του Ελληνικού Πολιτισμού ήλθαν σ’ επαφή οι Λατίνοι και, μέσω αυτών, η Δύση γενικότερα, δικαιολογημένα επιφανείς ειδικοί Ελληνιστές χαρακτηρίζουν τις Νεολατινικές και

τις λοιπές Ευρωπαϊκές γλώσσες «κρυπτοελληνικές» και, κατ’ επέκταση, τον Δυτικό Πολιτισμό «κρυπτοελληνικό».

Πραγματικά, η Ελληνική Γλώσσα, ως γραπτή γλώσσα, άφησε ανεξίτηλα αποτυπωμένη την «σφραγίδα» της πάνω στην Λατινική. Και δι’ αυτής, πάνω στις Νεολατινικές όπως και πάνω στις Γερμανικές και τις Σλαβικές γλώσσες, που γνώρισαν την Ελληνική Γλώσσα δια της εξ αυτής μετάφρασης σ’ εκείνες των Ιερών Βιβλίων. Και στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι και μόνο το γεγονός πως τα Ιερά Βιβλία -τεράστιας σημασίας από πλευράς επίδρασης σ’ ένα εξαιρετικά ευρύ και πολυσύνθετο αναγνωστικό κοινό- διατυπώθηκαν, μετά την αρχική «πηγή» τους, στην Ελληνική Γλώσσα, αναδεικνύει, δίχως αμφιβολία, την εξαιρετική εκφραστική δύναμη, από κάθε έποψη, της τελευταίας.

Όπως ήταν αναμενόμενο, ακριβώς λόγω και της κατά τ’ ανωτέρω «διεισδυτικότητας» της Ελληνικής Γλώσσας, τα στοιχεία της «διαχύθηκαν» σε άλλες, όπως οι προαναφερόμενες, κατ’ εξοχήν στο πεδίο της Επιστήμης και της Λογοτεχνίας. Και μάλιστα η ώθηση μιας τέτοιας «διάχυσης» ήταν τόση, ώστε η διάρκεια της αντίστοιχης επιρροής της Ελληνικής Γλώσσας υπήρξε εξαιρετικά μακρά, σε σημείο που να δεχόμαστε σήμερα πως η παρουσία της στα λοιπά ως άνω γλωσσικά πεδία ουδέποτε διεκόπη ως τις μέρες μας. Ούτε, βεβαίως, υπάρχουν ενδείξεις ότι πρόκειται να διακοπεί στο μέλλον. Το φαινόμενο δε τούτο αποδίδει αυτό, το οποίο θα μπορούσαμε, δίχως υπερβολή, ν’ αποδώσουμε με τον όρο της «εκφραστικής διαχρονίας» της Ελληνικής Γλώσσας.

Γ. Η «γοητεία» του κειμένου

Για την συμπλήρωση της εν προκειμένω ανάλυσης είναι ανάγκη να προστεθεί και τούτο: Εξασφαλίζοντας στην Ελληνική Γλώσσα την γραπτή της μορφή, ο Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός έδωσε στους «κοινωνούς» του, μεταξύ άλλων, και:

Την ικανότητα να εξετάζουν το ίδιο γραπτό έργο πολλές φορές, ώστε να δημιουργηθεί έτσι η έννοια του «κειμένου», ως οντότητας ανεξάρτητης από τα συμφραζόμενα και τις συνθήκες παραγωγής του. Με τον τρόπο αυτό το «κείμενο» αποκτά την ικανότητα να «ταξιδεύει» αυτοτελώς και ν’ ασκεί την ανάλογη επιρροή του μέσα στον χρόνο.

Την ικανότητα να «συγκρίνουν» μεταξύ τους τα κείμενα και τμήματα των κειμένων -έως τις έσχατες μονάδες τους, μετά την σταδιακή κατάτμησή τους, τις «λέξεις»- καθιστώντας έτσι δυνατή την σύλληψη της «γραμματικής», ως «τέχνης» συνδυασμού των λέξεων σ' ευρύτερες νοηματικές μονάδες, ακόμη και εκτός των «συμφραζομένων».

Την ικανότητα να συλλάβουν και ν' αναγάγουν σ' ένα είδος «επιστήμης» την «Λογική». Δηλαδή τις «λογικές» σχέσεις μεταξύ των εννοιών και των προτάσεων του γραπτού λόγου, ως μια «τέχνη» αφηρημένη, ανεξάρτητη ιδίως από τα συμφραζόμενά της.

II. Η καταξίωση της Ελληνικής Γλώσσας

Περαιτέρω, η «τελειότητα» -στο μέτρο που της αναλογεί σε σχέση με τις λοιπές- της γλώσσας κρίνεται, δίχως αμφιβολία, από την δύναμή της να συμβάλλει στην όσο το δυνατόν πληρέστερη και ολοκληρωμένη δημιουργία και σύνθεση της σκέψης. Με τρόπο ώστε παίρνοντας η τελευταία την μορφή της Γνώσης και, έπειτα, της «Σοφίας», ήτοι της Επιστήμης, να δώσει στην γλώσσα την δυνατότητα της επικοινωνίας με τρίτους, άρα να της επιτρέψει να «χαράξει» τον δρόμο γέννησης Πολιτισμού.

Α. Η σαφήνεια της σκέψης και της έκφρασης

Και ακόμη τούτο, σύμφωνα με τα όσα προεκτέθηκαν:

Εκείνος που δεν έχει πραγματική και ουσιαστική γνώση της γλώσσας δεν μπορεί να δημιουργήσει και να διαμορφώσει με πληρότητα τις σκέψεις του ούτε, επομένως, να τις μεταδώσει προς τρίτους, κατά τρόπο σύμφωνο με τις απαιτήσεις της Γνώσης και της Επιστήμης. Και τούτο διότι, κατ' ακολουθία των όσων ήδη επισημάνθηκαν, η γλώσσα είναι ο κατ' εξοχήν «οδηγός» της σκέψης, έως ότου αποκτήσει την πληρότητα που αναλογεί στον ανθρώπινο συλλογισμό και διαλογισμό. Άρα ο σκεπτόμενος ασαφώς εκφράζεται, οιονείνομοτελειακώς, ασαφώς.

Αυτή δε η ασάφεια «υποβαθμίζει» -κατά κάποιον τρόπο, και πάντοτε ως προς τον συγκεκριμένο σκεπτόμενο- την λειτουργικότητα της γλώσσας. Διότι υπ' αυτές τις συνθήκες η γλώσσα δεν έχει την δυνατότητα να του «μεταδώσει» το σύνολο των εγγενών της εκφραστικών πλεονεκτημάτων. Και το μεγαλείο της Ελληνικής Γλώσσας έγκειται, πρωτίστως, ακριβώς στην ανεπανάληπτη, μέσα στην ανά τις χιλιετίες αδιάλειπτη πορεία της, δύναμή της να συμβάλλει στην πλήρη και

ολοκληρωμένη δημιουργία και διαμόρφωση της σκέψης. Με άλλες λέξεις η Ελληνική Γλώσσα, οιονεί «εκ φύσεως», διαθέτει το μείζον πλεονέκτημα της διευκόλυνσης της σκέψης όχι μόνο στο επίπεδο της διαμόρφωσής της αλλά και στο επίπεδο της έκφρασής της. Γεγονός που σημαίνει ότι εκείνος, ο οποίος την γνωρίζει επαρκώς μπορεί, ακόμη και αν το διανοητικό του επίπεδο στέκεται αρχικώς εμπόδιο προς τούτο, να σκέπτεται με περισσότερη σαφήνεια και, άρα, να εκφράζεται με μεγαλύτερη σαφήνεια.

Το ότι η Ελληνική Γλώσσα διευκόλυνε, κατά τ' ανωτέρω, τα μέγιστα την εν γένει σκέψη και την διάδοσή της οφείλεται, εν πολλοίς, και στον τρόπο, με το οποίο οι Προσωκρατικοί αλλά και, στην συνέχεια, η πλειονότητα των Αρχαίων Ελλήνων Φιλοσόφων «μεταχειρίσθηκαν» την γλώσσα κατά την διαμόρφωση της πνευματικής τους «παραγωγής».

α) Κατ' ακρίβεια, η φιλοσοφική σκέψη στην Αρχαία Ελλάδα -πάντα βεβαίως κατά κανόνα- χρησιμοποίησε την Ελληνική Γλώσσα έτσι ώστε το νόημα μιας λέξης ή μιας πρότασης να προσδιορίζεται όχι τόσο με τον τρόπο, με τον οποίο «απεικονίζει» την πραγματικότητα. Αλλά, πολύ περισσότερο, με τον τρόπο χρήσης του στο συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς, εντός του οποίου λειτουργεί εκφραστικώς. Και τούτο διότι, κατά την ρήση του Αντισθένους «ἀρχή σοφίας ἠτῶνὀνομάτωνἐπίσκεψις», η φιλοσοφική σκέψη στην Αρχαία Ελλάδα -επαναλαμβάνεται, κατά κανόνα- ουδέποτε επικεντρώθηκε αποκλειστικώς στην διερεύνηση του νοήματος της γλώσσας. Αντιθέτως, η νοηματική προσέγγιση των λέξεων και των προτάσεων αποτελούσε το μέσο, για να διευκολυνθεί το θεμελιώδες αντικείμενο της φιλοσοφικής έρευνας, που ήταν πρωτίστως ο καθορισμός του περιεχομένου των υπό έρευνα εννοιών σε σχέση με τα πράγματα, στα οποία αυτές αναφέρονται.

β) Το πόσο «προωθημένη» ήταν εν προκειμένω, για την εποχή εκείνη, η φιλοσοφική σκέψη στην Αρχαία Ελλάδα προκύπτει, οπωσδήποτε με όλες τις επιφυλάξεις μιας τέτοιας αναλογίας, και από το εξής: Ο κορυφαίος σύγχρονος φιλόσοφος LudwigJosef JohannWittgenstein,στην περίφημη πρώτη «Πραγματεία» του, το «TractatusLogico-Philosophicus» (1922),υιοθέτησε την λεγόμενη «απεικονιστική» θεώρηση της γλώσσας. Ήτοι εκείνη, κατά την οποία η λέξη έχει νόημα μόνον όταν «απεικονίζει»πιστώς και, επέκεινα, αποδίδει πιστώς τα πράγματα και την πραγματικότητα. Κάτι το οποίο συναντάμε και στον «Κρατύλο» του Πλάτωνος, όπου επιχειρήθηκε μια αναίρεση της προαναφερόμενης ρήσης του Αντισθένους περί της «αρχής της σοφίας». Πολύ αργότερα ο Wittgenstein, στην συλλογή του «PhilosophicalInvestigations» -η οποία, σημειωτέον, εκδόθηκε ολοκληρωμένη το 1953, ήτοι μετά τον θάνατό του που επισυνέβη το 1951-αναίρεσε τις

προμνημονευόμενες θέσεις του περί της γλώσσας. Για να καταλήξει οριστικά στο συμπέρασμα -στο οποίο, κατά τα προλεχθέντα, είχε οδηγηθεί προ αιώνων η φιλοσοφική σκέψη στην Αρχαία Ελλάδα- πως το νόημα μιας λέξης ή μιας πρότασης καθορίζεται όχι από την δυνατότητά τους ν' «απεικονίζουν» τα πράγματα και την πραγματικότητα αλλά από τον τρόπο χρήσης τους μέσα στο adhocκάθε φορά πλαίσιο συλλογιστικής αναφοράς.

Β. Ελληνική Γλώσσα και Παιδεία

Η Ελληνική Γλώσσα υπήρξε όχι μόνο το μέσο επικοινωνίας ενός Λαού ή και ενός Έθνους γενικότερα.Αλλά το όργανο διαμόρφωσης της Παιδείας, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα του Ελληνικού Πολιτισμού, από την γέννησή του ως την σύγχρονη εξέλιξή του, λόγω του ότι, σύμφωνα με τις επόμενες σκέψεις, η Ελληνική Γλώσσα συνέβαλε καθοριστικώς στην δημιουργία του Έθνους των Ελλήνων.

Όλα αυτά έχουν ως αφετηρία το επιστημονικώς ακραδάντως τεκμηριωμένο γεγονός, ότι η δύναμη της Ελληνικής Γλώσσας, ως μέσου επικοινωνίας των συμβιούντων σε οργανωμένη κοινωνία ανθρώπων, είναι τέτοια μέσα στον χρόνο, ώστε βασίμως μπορούμε να δεχθούμε πως δεν είναι τόσο το σύνολο των επιμέρους Λαών στην Αρχαιότητα, οι οποίοι συνδέθηκαν ιστορικώς μεταξύ τους ως Έλληνες, που δημιούργησε την Ελληνική Γλώσσα. Πολύ περισσότερο ήταν η Ελληνική Γλώσσα, όπως προέκυψε από την σύνθεση των επιμέρους διαλέκτων της -αφού από την ιστορική εποχή δεν υπάρχει, αποδεδειγμένα, Ελληνική διάλεκτος αυτόνομη και ανεξάρτητη από τις άλλες- εκείνη η οποία συνέδεσε, σταθερά και σε βάθος, μεταξύ τους τους Έλληνες και οδήγησε στην μετέπειτα ενότητα των Ελλήνων.

Ενότητα η οποία, όπως εκτίθεται στην συνέχεια, οδήγησε από τότε στην «γέννηση» του Έθνους των Ελλήνων. Ενός Έθνους που η γλώσσα του, ομιλούμενη ουσιαστικώς δίχως διακοπή μέσα στον χρόνο, του επιτρέπει να διατηρεί, αδιαλείπτως, μια σταθερή «ισορροπία». Δοθέντος ότι, μέσω αυτής, οι «κεντρομόλες» ενωτικές για τον «εθνικό πυρήνα» δυνάμεις παραμένουν σταθερά πολύ περισσότερες και πολύ πιο ισχυρές από τις, ενδεχομένως, «φυγόκεντρες». Πραγματικά, η ίδια η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους αποδεικνύει, με αμάχητα τεκμήρια, ότι η διαχρονική ενότητά του οφείλει πολλά -αν όχι τα περισσότερα- στην Ελληνική Γλώσσα.

Γ. Το δίδαγμα του Θουκυδίδη

Ο μέγιστος των ιστορικών Θουκυδίδης είναι, δίχως αμφιβολία, ο πιο κατάλληλος για ν’ αποδείξει αυτή την μεγάλη αλήθεια, αν αναλογισθούμε το μεγαλείο και την «αυθεντία» του έργου του.

1. Συγκεκριμένα ο Θουκυδίδης, στην εισαγωγή των «Ιστοριών» του, καταγράφει το γεγονός ότι για πρώτη φορά ενώθηκαν οι Έλληνες κατά την προετοιμασία και την διεξαγωγή του Τρωϊκού Πολέμου, έστω και αν ο σκοπός του πολέμου αυτού έχει τις ρίζες του σε μυθολογικά, αμιγώς, δεδομένα.

α) Καθώς και ότι τα Ομηρικά Έπη, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, μάλλον είναι το κυριότερο πρώτο παράδειγμα της γλωσσικής και πολιτισμικής ενότητας του τότε Ελληνικού Κόσμου, γραμμένα σε μίαν ιδιαίτερη Ελληνική Γλώσσα, προϊόν σύνθεσης διαφόρων, συγγενών μεταξύ τους, διαλέκτων πάνω σε Ιωνική βάση. Υπό τις συνθήκες αυτές ο Θουκυδίδης είναι ο πρώτος ιστορικός ερευνητής, ο οποίος ανέδειξε την σημασία της Ελληνικής Γλώσσας στην δημιουργία του Έθνους των Ελλήνων. Ίσως δε και ο μόνος ιστορικός ερευνητής, ο οποίος κατάφερε να σηματοδοτήσει, με πειστικά τεκμήρια, το πώς και γιατί μια γλώσσα μπορεί να θέσει τις βάσεις της δημιουργίας ενός έθνους.

β) Επιπλέον, αυτές οι βάσεις μας παρέχουν, ακόμη και σήμερα, επαρκείς εξηγήσεις για την αδιάλειπτη συνέχεια της Ελληνικής Γλώσσας. Αρκεί ν’ αναλογισθεί κανείς π.χ. την πλειάδα λέξεων της εποχής του Ομήρου που «επιβιώνει» σε όλο το φάσμα του προφορικού και γραπτού λόγου, ιδίως δε σε πεδία τα οποία έχουν μια μορφή «κοινότητας αναφοράς» μεταξύ ορισμένων σημερινών δρώμενων και των δρώμενων που εξιστορούν τα Ομηρικά Έπη. Για παράδειγμα, είναι εντυπωσιακή, κατά κυριολεξία, η ανίχνευση μεγάλου αριθμού ναυτικών λέξεων-όρων στην Γλώσσα μας, που έλκουν ευθέως, σχεδόν, την καταγωγή τους από τις εξιστορήσεις του Ομήρου (βλ., αντί άλλης παραπομπής, Αθανασίου Γιαννάκη, «Ομηρικό Λεξικό ναυτικών όρων», εκδ. Αμφιτρίτη, Αθήνα, 2013). Στο ίδιο, κατά βάση, συμπέρασμα καταλήγει στις μέρες μας ο μεγάλος νομπελίστας Ποιητής μας Οδυσσέας Ελύτης, με τους εξής στίχους από το ποίημά του «Άξιον Εστί» (Ενότητα «Τα Πάθη»):

«Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική,
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου».

2.Χρήσιμο είναι να παρατεθεί το απόσπασμα των «Ιστοριών» (Ι,1.3.1-1.3.4), όπου με τρόπο «λακωνικό», πλην σαφή, ο Θουκυδίδης αποδεικνύει πως η Ελληνική Γλώσσα ήταν εκείνη, η οποία έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία του Έθνους των Ελλήνων.

α) «Δηλοῖ δέ μοι καὶτόδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχῆκιστα· πρὸγὰρ τῶν Τρωικῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς· δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ τοῦ νοματοῦτοξύμπασάπω εἶχεν, ἀλλὰτὰμὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰἔθνη δὲἄλλα τε καὶτὸΠελασγικὸνἐπὶπλεῖστονἀφ᾽ ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι, Ἕλληνος δὲκαὶτῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ᾽ ὠφελίᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ᾽ ἑκάστους μὲνἤδητῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας, οὐ μέν τοι πολλοῦ γε χρόνου [ἐδύνατο] καὶἄπασινἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖδὲμάλιστα Ὅμηρος· πολλῷ γὰρ ὕστερο ν ἔτι καὶτῶν Τρωικῶν γενόμενος οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν, οὐδ᾽ ἄλλους ἢ τοὺς μετ᾽ Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵ περ καὶπρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν, Δαναοὺς δὲἐντοῖς ἔπεσι καὶἈργείους καὶἈχαιοὺς ἀνακαλεῖ. οὐ μὴνοὐ δὲβαρβάρους εἴρηκε διὰτὸμηδὲἝλληνάς πω, ὡς ἐμοὶδοκεῖ, ἀντίπαλον ἐς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι. **Οἰδ᾽ οὖνὡς ἕκαστοι Ἕλληνες κατὰπόλεις τε ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν καὶξύμπαντες ὕστερον κληθέντες οὐδὲν πρὸτῶν Τρωικῶν δι᾽ ἀσθένειαν καὶἀμειξίαν ἀλλήλων ἀθρόοι ἔπραξαν**. ἀλλὰκαὶταύτην τὴν στρατείαν θαλάσσῃ ἤδη πλείω χρώμενοι ξυνεξῆλθον».

β) Κατά την μετάφραση του Ελευθερίου Βενιζέλου, με δικό του τίτλο «Το όνομα Ελλάς»: «1.1.3. Την αδυναμίαν, άλλωστε, των παλαιών καιρών μου φαίνεται ότι αποδεικνύει και το γεγονός προ πάντων ότι πριν από τα Τρωικά τίποτε δεν επεχείρησεν από κοινού η Ελλάς. Νομίζω μάλιστα ότι το όνομα αυτό ούτε είχε δοθή ακόμη εις όλην την χώραν, ούτε καν υπήρχε προ του Έλληνος, υιού του Δευκαλίωνος, αλλά τα διάφορα φύλα, και εις μεγαλυτέραν έκτασιν το Πελασγικόν, έδιδαν το όνομά των εις τα υπ’ αυτών κατοικούμενα διαμερίσματα. Αλλ’ από την εποχήν που ο Έλλην και οι υιοί του απέβησαν ισχυροί εις την Φθιώτιδα, και την βοήθειάν των επεκαλούντο οι κάτοικοι των άλλων πόλεων, τα διάφορα φύλα, συνεπεία της επικοινωνίας αυτής, ωνομάζοντο ήδη επί μάλλον και μάλλον Έλληνες, μολονότι πολύς επέρασε καιρός πριν το όνομα τούτο ημπορέση να επικρατήση γενικώς. Την καλυτέραν απόδειξιν παρέχει ο Όμηρος. Διότι, μολονότι έζησε πολύ ύστερον και από τα Τρωικά, πουθενά δεν ωνόμασε με το όνομα αυτό όλους, ούτε άλλους εκτός εκείνων που ηκολούθησαν τον Αχιλλέα από την Φθιώτιδα, οι οποίοι ήσαν και οι πρώτοι Έλληνες, αλλ’ αποκαλεί αυτούς εις τα ποιήματά του γενικώς Δαναούς και Αργείους και Αχαιούς. Ούτε βαρβάρους, άλλωστε, μνημονεύει διά τον λόγον, ως νομίζω, ότι ούτε οι Έλληνες είχαν ακόμη

διακριθή διά κοινού αντιθέτου ονόματος. ***Οπωσδήποτε τα διάφορα ελληνικά φύλα, επί των οποίων το όνομα των Ελλήνων, λόγω κοινότητος της γλώσσης, εξηπλώνετο διαδοχικώς από μίαν περιφέρειαν εις άλλην, έως ότου επεξετάθη ακολούθως επί του συνόλου των, δεν έκαμαν καμμίαν κοινήν επιχείρησιν πριν από τα Τρωικά, ένεκα αδυναμίας και ελλείψεως αμοιβαίας επικοινωνίας. Άλλωστε, και την εκστρατείαν ακόμη κατά της Τροίας τότε μόνον επεχείρησαν από κοινού, όταν είχαν ήδη αποκτήσει αξιόλογον εμπειρίαν της θαλάσσης».***

3. Στο απόσπασμα αυτό ο Θουκυδίδης επιβεβαιώνει και προεκτείνει, σε παρελθόντα χρόνο, όσα είχε διαπιστώσει ο προγενέστερός του, «Πατέρας της Ιστορίας», Ηρόδοτος στις δικές του «Ιστορίες» (Θ, 8. 144,2) για την συμβολή της Ελληνικής Γλώσσας στην διαμόρφωση του Έθνους των Ελλήνων.

α) Στο ως άνω απόσπασμα ο Ηρόδοτος παραθέτει την απάντηση των Αθηναίων προς τους Σπαρτιάτες, όταν οι τελευταίοι δυσπιστούσαν έναντι των Αθηναίων, φοβούμενοι μιαν ενδεχόμενη μελλοντική συμμαχία τους με τον Βασιλέα των Περσών. Για να είμαστε ιστορικώς ακριβείς, τούτο ήταν ένα χαρακτηριστικό δείγμα της παραδοσιακής Σπαρτιατικής καχυποψίας προς άλλους, εκ μέρους της Σπάρτης. Το οποίο όμως δεν θα μπορούσε, κατ' ουδένα τρόπο, να δικαιολογηθεί έναντι των Αθηναίων, ακόμη και αν είχαν υπάρξει στο παρελθόν εντελώς μεμονωμένα και αμιγώς προσωπικά «δείγματα γραφής» φιλικών σχέσεων, κυρίως με την περσική «αυλή».

β) Συγκεκριμένα, στην απάντησή τους οι Αθηναίοι θεωρούν «ντροπή» και «αίσχος» μια τέτοια υποψία για πολλούς λόγους, κυρίως όμως διότι: «ΑὖτιςδὲτὸἙλληνικόν, ἐὸνὅμαιμόντεκαὶὁμόγλωσσον, καὶθεῶν ἱδρύματά τε κοινὰκαὶθυσίαι ἤ θεάτε ὁμότροπα, τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂνεὖ ἔχοι». («Επιπλέον δε είμαστε Έλληνες, με κοινό αίμα και γλώσσα, κοινούς βωμούς, κοινές θυσίες και παρεμφερή ήθη και έθιμα, πράγμα που σημαίνει ότι αν προδίδαμε όλα αυτά θα ήταν ντροπή και αίσχος για τους Αθηναίους»). Είναι δε εδώ χαρακτηριστικό το ότι οι Αθηναίοι, κατά τον Ηρόδοτο, δεν κατέφυγαν στο επιχείρημα ότι οι υποψίες των Σπαρτιατών ήταν αβάσιμες λόγω της πάγιας αντίθεσης της Αθήνας προς τους Πέρσες. Αλλά προτίμησαν, εντείνοντας τις ενδείξεις ότι υφίσταται ήδη -και προ πολλού- Έθνος Ελλήνων, ν' αναδείξουν την οιονεί «ιερή» προσήλωσή τους στο «όμαιμον» και, κατ' εξοχήν, στο «ομόγλωσσον».

III. Η «δοξαστική» πορεία του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος

Την πορεία εξέλιξης του Ελληνικού Πολιτισμού, σε όλη του την μακραίωνη διαδρομή, «καταγράφει», πιστά και αξιόπιστα όπως επισημάνθηκε συνοπτικώς

προηγουμένως, κυρίως η πορεία του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος στον δρόμο προς την επιστημονική -ουσιαστικώς την πρώτη στην ιστορία της επιστημονικής εξέλιξης- δημιουργία. Αυτή η πορεία του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος προς την θεμελίωση της ολοκληρωμένης Επιστήμης και της Φιλοσοφίας με συστηματική δομή παραπέμπει, εν πολλοίς, στον μύθο του Προμηθέα, κατά την Αισχύλεια εκδοχή του. Ήτοι παραπέμπει στον ημίθεο, ο οποίος τίθεται στην υπηρεσία του Ανθρώπου -προκειμένου να τον διδάξει τις Τέχνες, μέσω της χρήσης της φωτιάς που έχει κλέψει από τους θεούς- με σκοπό να καταστήσει την ανθρώπινη δημιουργία δύναμη «παραγωγής» Πολιτισμού, άρα δύναμη η οποία θ' απελευθερώσει τον Άνθρωπο και από τον αρχέγονο φόβο του θανάτου. Σκοπό, τον οποίο «αποκαλύπτει» στον Χορό ο Προμηθέας με τον συγκλονιστικό στίχο του Αισχύλου (260): «Θνητούς γ' ἔπαυσαμὴ προδέρκεσθαιμόρον» («Απέβαλα από τους θνητούς τον φόβο του θανάτου»). Και τούτο στοίχισε στον Προμηθέα την σύγκρουση ως και με τον Δία, σύγκρουση που «σφραγίσθηκε» με την τιμωρία της αλυσόδεσής του στον καυκασιανό βράχο.

Α. Μια «προμηθεϊκή» πορεία

Μεσ' απ' αυτήν την, οιονείπρομηθεϊκή, πορεία του το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα γέννησε, σχεδόν ταυτοχρόνως, την Επιστήμη και την Φιλοσοφία, κατά τα προλεχθέντα συντόμως. Σήμερα, η συνεισφορά αυτή του Ελληνικού Πνεύματος στον Πολιτισμό, εν γένει, φαίνεται ίσως φυσική. Όμως η ιστορική διαδρομή και έρευνα στο πεδίο κυρίως της Επιστήμης αρκεί για να καταδείξει, ότι αυτή η «προμηθεϊκή», κατά τ' ανωτέρω, πορεία του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος συνιστά μια από τις πιο συγκλονιστικές -δίχως ίχνος υπερβολής- περιόδους της ανθρώπινης δημιουργίας, αφότου εμφανίσθηκε ο HomoSapiens ως «τελείωση» του HomoSentiens.Και τούτο διότι, κατ' ουσία και κατ' αποτέλεσμα, σηματοδοτεί την αρχή της πνευματικής «καταξίωσης» του HomoSapiens.

1. Για να γίνει σαφέστερη και, επομένως, ακριβέστερη η ανάλυση που προηγήθηκε, πρέπει να διευκρινισθεί ότι το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα έφθασε στον «κολοφώνα» της διάπλασης της Επιστήμης μέσ' από την «επαναστατική», μεθοδολογικώς, για την εποχή εκείνη μετατροπή της πληροφορίας σε Γνώση και της Γνώσης σε «Σοφία».

α) Με άλλες λέξεις το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα οδήγησε έτσι την εν γένει Παιδεία -υπό την έννοια του συνόλου των έργων του Πνεύματος και της Τέχνης, κατά τον André Malraux- της Αρχαίας Ελλάδας σε μια πρωτόγνωρη, με οιαδήποτε σύγκριση παρελθόντος, ολοκλήρωσή της, προσθέτοντάς της τους «ακρογωνιαίους λίθους» της, ήτοι την Επιστήμη και την Φιλοσοφία. Την τελευταία δειδίως με την μορφή

της «τελειοποίησης»-για τα δεδομένα της εποχής- της επιστημονικής μεθόδου, ως θεμελιώδους «εργαλείου» αναζήτησης και επεξεργασίας της Γνώσης, που έχει ως τελικό στόχο την διεπιστημονική της προσέγγιση ως την, κατά το δυνατόν, ολιστική θεώρησή της. Ολιστική θεώρηση, η οποία βεβαίως και δεν οδηγεί στην, από μεθοδολογικής πλευράς, πλήρη «εξομοίωση» των επιμέρους επιστημονικών κλάδων, πλην όμως αναζητεί τα υπαρκτά κοινά σημεία μεταξύ τους, έτσι ώστε ν' αποφεύγονται, όσο αυτό είναι εφικτό, μεγάλες αντιφάσεις στο latosensuπεδίο του «επιστητού».

β) Η «δοξαστική» σύλληψη και κυοφορία της Επιστήμης –που, με πολλή «ελευθερότητα» ως προς την χρησιμοποίηση του όρου είναι αλήθεια, συνιστά το ισοδύναμο του «big-bang» στο πεδίο μορφοποίησης του «σύμπαντος» της ανθρώπινης δημιουργίας, καθώς ο Άνθρωπος πλάθει το δικό του Σύμπαν για να κατανοήσει εκείνο του Δημιουργού του- είναι, κατά το μεγαλύτερο μέρος της, έργο των Προσωκρατικών φιλοσόφων καθώς και των Σοφιστών, οι οποίοι επηρεάσθηκαν από αυτούς, με κυριότερους τους Πρωταγόρα και Ιππία, φυσικά με βάση τα υπάρχοντα, δυστυχώς άκρως ελλιπή, ιστορικά τεκμήρια. Κατά κάποιον τρόπο οι Προσωκρατικοί, με τις πρωτόγνωρες για την εποχή εκείνη προσεγγίσεις της αλήθειας γύρω από την φύση του Κόσμου, «οργάνωσαν» το πρώτο «επιστημονικό εργαστήρι» στο πλαίσιο της ιστορίας της επιστημονικής «παραγωγής».

2. Και τούτο, διότι ήταν εκείνοι που πρώτοι επιχείρησαν –και ουσιαστικώς πέτυχαν- ν' απαλλάξουν την ανθρώπινη διανόηση από τα «προπατορικά» δεσμά του μύθου και να την οδηγήσουν, σταδιακώς, προς την κατανόηση και εξήγηση του Κόσμου στις πραγματικές του, φυσικές, διαστάσεις.

α) Ταυτοχρόνως, αυτή η «ριζοσπαστική» δημιουργική παρακαταθήκη των Προσωκρατικών υπήρξε, στην μετέπειτα πορεία του Πνεύματος, το σπουδαιότερο όπλο για την αντιμετώπιση των εμποδίων του κάθε είδους δογματισμού που έκανε, κατά καιρούς, την εμφάνισή του. Δογματισμού ο οποίος, εν τέλει, έφθανε, μέσ' από ένα καταστροφικό «πισωγύρισμα», στο να μετατρέψει την όποια Γνώση είχε προκύψει και πάλι σε απλή πληροφορία. Πληροφορία, που μεταδιδόταν εφεξής μεταξύ των, δήθεν, «επαϊόντων», δίχως δυνατότητα αμφισβήτησής της εκ μέρους τους και, πολύ περισσότερο, τροποποίησης του περιεχομένου της προς την κατεύθυνση οιασδήποτε επιστημονικώς αποδεκτής εξέλιξής της.

β) Αυτό, ακριβώς, το καταστροφικό «πισωγύρισμα» της ανθρώπινης Σκέψης και της καθήλωσής της στην «κατεστημένη» πληροφορία απέτρεψε το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα, στην πορεία της ελεύθερης δημιουργίας του. Ουσιαστικώς δε το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα ουδέποτε, ακόμη και στις απαρχές της «ανόδου» του,

συμβιβάσθηκε με μια τέτοια μεθοδολογική στασιμότητα που είναι, εκ των πραγμάτων και διαχρονικώς, ο κυριότερος «εχθρός» της Επιστήμης. Και υπενθυμίζεται εκ νέου: Το «άλμα» αυτό του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος δεν κατανοήθηκε πλήρως ακόμη και με τα πνευματικά «εργαλεία» των απαρχών της σύγχρονης εποχής. Χρειάσθηκε πολύς χρόνος και μεγάλη προσπάθεια για να οριοθετηθεί επαρκώς το μέγεθος των «επαναστατικών» καινοτομιών της περιόδου και της συνεισφοράς των Προσωκρατικών στο πεδίο της επιστημονικής εξέλιξης, ιδίως κατά το αρχικό της στάδιο.

3. Αλήθεια πόσο αργότερα, άραγε, ο MaxWeber, στην μελέτη του «Η επιστήμη ως επάγγελμα», ανέδειξε ότι η Επιστήμη σημαίνει το «ξεμάγεμα του κόσμου», την «απομάγευση του κόσμου» («dieEntzauberungderWelt»), ήτοι την απαλλαγή της Σκέψης, κατά την έρευνα του Κόσμου τούτου, από τα «μάγια» του κάθε είδους μύθου!

α) Βεβαίως, και για ν’ αποδοθούν «τὰτοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶτοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ», είχε προηγηθεί η σκέψη τουRené Descartes και του FrancisBacon, που εξέφρασαν την πλήρη αντίθεσή τους στην αυθεντία της παράδοσης, στην εξωλογική πίστη, στο δόγμα σε κάθε πεδίο της γνώσης. Αλλά και η σκέψη τουGottfriedWilhelmLeibniz,μέσω της «αρχής του αποχρώντος λόγου», σύμφωνα με την οποία δεν υπάρχουν «θαύματα», τίποτα στον Κόσμο μας δεν συμβαίνει χωρίς λόγο. Descartes, Bacon και Leibniz -όπως και άλλοι φιλόσοφοι, σε μικρότερο όμως βαθμό- ανέδειξαν πως ό,τι συμβαίνει στον Κόσμο δεν είναι προϊόν κάποιας «θείας» παρέμβασης ούτε καν κάποιας «μοιραίας»,οιονεί νομοτελειακής, εξέλιξης, ανεπίδεκτης λογικής έρευνας και επεξήγησης.

β)Όλως αντιθέτως, κάθε φαινόμενο έχει την αιτία του, άρα η πρόοδος της Επιστήμης μπορεί να εξηγηθεί μόνο με όρους αιτίου και αποτελέσματος. Όπου ως αίτιο εμφανίζεται αυτό, το οποίο επιτρέπει στο αιτιατό να προκύψει υπό συνθήκες δυνατότητας επιστημονικής απόδειξης, που φυσικά και υπόκειται στην διαρκή δοκιμασία της επιλάθευσης. Και με τον τρόπο αυτό, όπως υποστήριξε ο θεμελιωτής της νεότερης επαγωγικής μεθόδου FrancisBacon: «Scientianihilaliudestquamveritatisimago» («Η Επιστήμη δεν είναι τίποτε άλλο παρά η εικόνα της Αλήθειας»). Της ίδιας αλήθειας την οποία, όπως προαναφέρθηκε, είχαν αρχίσει ν’ αναζητούν αιώνες πριν οι Προσωκρατικοί, απορρίπτοντας εκ προοιμίου την «τύχη» και το «τυχαίο» ως μέσα εξήγησης των φυσικών, κυρίως, φαινομένων.

4.Οι Προσωκρατικοί λοιπόν, στις ακτές της Ιωνίας, παρατηρώντας τον Κόσμο που απλωνόταν γύρω τους πήραν την εμπειρία και την πληροφορία, η οποία εκπορεύεται από αυτήν, και οργανώνοντας τον φιλοσοφικό στοχασμό στα πεδία

της λογικής, της μεταφυσικής και της επιστημολογίας την μετέτρεψαν σε ουσιαστική, εξελικτικώς αναπαραγόμενη, Γνώση. Επέκεινα, βασιζόμενοι πρωτίστως στην μεθοδική αποδεικτική διαδικασία-την οποία εφάρμοσαν π.χ. ο Ιπποκράτης και ο Αριστοτέλης- παρήγαγαν «Σοφία». Δηλαδή, σε τελική ανάλυση, Επιστήμη. Βασικό τους όπλο υπήρξε η «πραγματική σκέψη», όπως την «κωδικοποίησε» ο Κορνήλιος Καστοριάδης ως μέθοδο που επιτρέπει, διαδοχικώς:

α) Αρχικώς την «εξήγηση», που σημαίνει την αναγωγή ενός φαινομένου στις ρίζες και στις αιτίες του.
β) Έπειτα την «κατανόηση», που σημαίνει την δημιουργία νοημάτων για την σύλληψη της σημασίας της εξήγησης.
γ) Και, τελικώς, την «διαύγαση», που σημαίνει την μέσω της εξήγησης και της κατανόησης ολιστική σύλληψη της Γνώσης. Κάπως έτσι το Πνεύμα φθάνει στον τελευταίο σταθμό του «ταξιδιού» της επιστημονικής δημιουργίας, που είναι η Φιλοσοφία.

Β. Η συμβολή των Προσωκρατικών και των επιγόνων τους στην ανακάλυψη της Επιστημονικής Μεθόδου

Τα όσα προηγήθηκαν αρκούν για να καταδείξουν ότι δεν πρέπει να προσπεράσει κανείς «αβασάνιστα» το γεγονός, πως οι Προσωκρατικοί -και οι επίγονοί τους βεβαίως, ακολουθώντας τον ίδιο δρόμο ενός είδους «επιλάθευσης», όπως εκτίθεται ειδικότερα στην συνέχεια- ακριβώς επειδή υπήρξαν συνεπείς πολέμιοι της πνευματικής «αιχμαλωσίας» του μύθου και του δόγματος, ουδέποτε επιφύλαξαν στο έργο τους ένα είδος επιστημονικού «αλαθήτου».

1. Όλως αντιθέτως, είχαν πλήρη επίγνωση -τόσο ενωρίς, που και σήμερα προκαλεί ένα είδος επιστημονικού «δέους»- ότι το «επιφαινόμενο» δεν αποδίδει αυτονοήτως την αλήθεια, χρειάζεται έρευνα σε βάθος για την αποκάλυψή της. Έρευνα, η οποία πρέπει να είναι διαρκής και αδιάλειπτη, επιπλέον δε πρέπει να έχει ως αφετηρία την επίγνωση αυτού τούτου του εαυτού μας. Κατά τον Ηράκλειτο, «ἐδιζησάμηνἐμεωυτόν»(Diels-Kranz, 53, 101).

α) Το ότι το «επιφαινόμενο», κατά τους Προσωκρατικούς, δεν αποδίδει αυτονοήτως την αλήθεια καταδεικνύει η ρήση του Ηρακλείτου, αναφορικά με την τάση της φύσης ν’ αντιτίθεται στην «αποκρυπτογράφηση των μυστικών της» : «Φύσις κρύπτεσθαιφιλεῖ» (Diels-Kranz, 53,123). Την διαχρονική επικαιρότητα της ως άνω διαπίστωσης του Ηρακλείτου αναδεικνύει -βεβαίως τηρουμένων των επιστημονικών αναλογιών, και μάλιστα μετά την παρέλευση χιλιετιών επιστημονικής αναζήτησης- π.χ. το μεγάλο «μυστήριο», και σήμερα και ποιος ξέρει για πόσο χρόνο ακόμη, ως προς την σύνθεση του Σύμπαντος. Συγκεκριμένα, και

παρ’ όλη την αλματώδη επιστημονική πρόοδο εν προκειμένω, ελάχιστα γνωρίζουμε για το 95%, περίπου, της σύνθεσης του Σύμπαντος, το οποίο απαρτίζουν η σκοτεινή ύλη και η σκοτεινή ενέργεια, κατά το 26,8% και 68,3% αντιστοίχως. Κατ’ ακρίβεια, το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι -και αυτό υπό όρους πιθανολόγησης- η μεν σκοτεινή ύλη κρατά «δεμένους» τους γαλαξίες μεταξύ τους, ως μια μορφή «συμπαντικού chainage». Η δε σκοτεινή ενέργεια συνιστά την «κινητήρια δύναμη» της αέναης διαστολής του Σύμπαντος, η οποία ξεκίνησε αμέσως μετά την «Μεγάλη Έκρηξη».

β) Υπό τις ως άνω συνθήκες, και με αφετηρία π.χ. τις ρήσεις του Ηρακλείτου, «πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει» (Πλάτωνος, Κρατύλος, 402α) και του Πρωταγόρα, «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος» (Πλάτωνος, Θεαίτητος, 152α), οι Προσωκρατικοί έβαλαν πρώτοι στον χώρο της Επιστήμης τον «θεμέλιο λίθο» της «σχετικότητας», φυσικά υπό την ευρεία του όρου έννοια. Άρα, έστω και εμμέσως, της «επιλάθευσης» -και πάλι υπό την ευρεία του όρου έννοια- που, επειδή δεν θεωρεί τίποτε δεδομένο, ανοίγει τον δρόμο της αναγνώρισης του σφάλματος, προκειμένου η επιστημονική έρευνα να εξελιχθεί ως την τελική, οριακή, αποστολή της. Και έτσι συνιστά τον θεμέλιο λίθο της Επιστημονικής Μεθόδου. Είναι, λοιπόν, οι Προσωκρατικοί που, κατ’ αποτέλεσμα, υπήρξαν οι «προπομποί» εμπνευστές του Karl Popper, όταν έγραφε για την «ανοιχτή κοινωνία και τους εχθρούς της» -ο ίδιος, άλλωστε, τ’ ομολογεί, ουσιαστικώς ευθέως, στο έργο του «Ο κόσμος του Παρμενίδη, Δοκίμια για τον προσωκρατικό διαφωτισμό» (εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα, 2002)- και του ThomasKuhn, όταν θεμελίωνε την θεωρία του για την «δομή των επιστημονικών επαναστάσεων».

γ) Δεν ήταν, άραγε, αυτοί που –για ν’ αναχθούμε στο κατά Kuhn πρότυπο της «επιστημονικής επανάστασης»- αποτέλεσαν ένα είδος, βεβαίως πρωτόλειας, «επιστημονικής κοινότητας», η οποία διαμόρφωσε περαιτέρω ένα, επίσης πρωτόλειο, «επιστημονικό παράδειγμα»; Και μάλιστα αφήνοντας ανοιχτό τον δρόμο της μελλοντικής αμφισβήτησής του και αντικατάστασής του από ένα νέο «επιστημονικό παράδειγμα», με το ανάλογο «περιβάλλον» μιας, εξίσου νέας, «επιστημονικής κοινότητας»; Και για να γίνει σαφέστερος αλλά και να τεκμηριωθεί επαρκέστερα ο ισχυρισμός αυτός: Πόσο, άραγε, απέχει από τα δεδομένα της σύγχρονης μεθοδολογικής θεώρησης η άποψη, ότι φεύγοντας ο Λεύκιππος από την Μίλητο και πηγαίνοντας στα Άβδηρα, όπου συναντήθηκε με τον Δημόκριτο, διαμόρφωσε μαζί του -με την ιστορική ακρίβεια να επιβάλλει την αναγνώριση της «μερίδας του λέοντος» επ’ αυτού στον τελευταίο- μια κυριολεκτικώς πρωτόγνωρη, σε σχέση με το παρελθόν των Προσωκρατικών, νέα «επιστημονική κοινότητα», στο επίκεντρο της οποίας κυριάρχησε το «επιστημονικό παράδειγμα» της Ατομικής Θεωρίας ως προς την σύνθεση και την

αέναη εξέλιξη του Σύμπαντος;

2. Το παράδειγμα της ανάπτυξης της Επιστήμης των, και πάλι υπό την ευρεία του όρου έννοια, Μαθηματικών στην Αρχαία Ελλάδα -κατ' εξοχήν μέσω της Ελληνικής Γλώσσας- είναι άκρως ενδεικτικό της συνεισφοράς του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος στην ανακάλυψη της Επιστημονικής Μεθόδου. Η αρχή ανάγεται στον 5ο π.Χ. αιώνα, κυρίως με τον Λεύκιππο και τον Δημόκριτο στο πεδίο της Ατομικής Θεωρίας, κατά τα προαναφερθέντα, και τον Πυθαγόρα στο πεδίο των Μαθηματικών. Άκρως αποκαλυπτική είναι η συνέχεια, πρωτίστως με τον Θαλή και τον Ευκλείδη στην Γεωμετρία και τον Διόφαντο στην Άλγεβρα, βεβαίως κατά το επιστημονικό όνομα που πήρε αυτή αργότερα. Είναι απαραίτητο να διευκρινισθεί περισσότερο εκείνο που ήδη επισημάνθηκε, ως προς την σύνδεση της Επιστήμης των Μαθηματικών στην Αρχαία Ελλάδα με την Ελληνική Γλώσσα. Και τούτο διότι αποφασιστική, από πλευράς επιστημονικής δημιουργίας, υπήρξε -φυσικά μεταξύ άλλων- η «συνάντηση» της Ελληνικής Γλώσσας με την Επιστήμη των Μαθηματικών. Και αυτή η «συνάντηση» ήταν η αιτία, η οποία εξηγεί το γιατί και άλλοι, βεβαίως, Λαοί στην Αρχαιότητα είχαν αξιοσημείωτη γνώση στον ευρύτερο χώρο των Μαθηματικών. Πλην όμως, οι Έλληνες πρωτοπόρησαν στην θεμελίωση της Επιστήμης των Μαθηματικών, με κολοφώνα τα «Στοιχεία» του Ευκλείδη, το έργο του Ευδόξου και του Αρχιμήδη -σχετικά με το είδος των Μαθηματικών που είναι γνωστά από τον 17ο αιώνα και μετά ως «απειροστικά μαθηματικά»- και την εν γένει μαθηματική σκέψη του Διοφάντου όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τα εξής:

α) Προφανώς, κάτι υπήρχε ειδικώς στην γλωσσική υφή της Ελληνικής Γλώσσας που αποδείχθηκε πρόσφορο για την σχέση, η οποία διαμορφώθηκε μεταξύ αυτής και των Μαθηματικών.

α1) Και τούτο εντοπίζεται, κατά κύριο λόγο, στις εξής δύο «ιδιομορφίες» της. Κατά πρώτο λόγο σε μια ειδική γραμματική προϋπόθεση της Ελληνικής Γλώσσας, συγκεκριμένα στην ύπαρξη του οριστικού άρθρου, κάτι ανύπαρκτο π.χ. στην λατινική γλώσσα. Το οριστικό άρθρο εξελίχθηκε στην μεθομηρική Ελληνική Γλώσσα από την αντωνυμική χρήση του «ο, η, το». Το άρθρο, προτασσόμενο σε συγκεκριμένες γραμματικές δομές της γλώσσας, δημιουργεί «αφηρημένη έκφραση». Και αυτή, στην χρονική συνέχεια, οδηγεί στο «αφηρημένο ουσιαστικό». Το δε «αφηρημένο» είναι, εξ ορισμού και εκ φύσεως, η βάση του σχηματισμού λογικών προτάσεων και συλλογισμών, ένα στοιχείο σύμφυτο με την ανάπτυξη της Μαθηματικής Σκέψης, ιδίως στην πρώιμη φάση της.

α2) Η ως άνω ευνοϊκή γραμματική προϋπόθεση συμπορεύθηκε, ως προς την σχέση μεταξύ της Ελληνικής Γλώσσας και της Μαθηματικής Σκέψης, μ' ένα γενικότερο

όρο που διέπει εξ αρχής την Ελληνική Σκέψη: Την «ακατάσχετη» και «καθολική» ροπή προς την κατεύθυνση της εύρεσης της «ατομικής μονάδας» σε κάθε χώρο του επιστητού. Είναι η ροπή που «απομόνωσε», στον εκφερόμενο και ακουόμενο λόγο, τον «φθόγγο», ως την έσχατη ατομική και αδιαίρετη ακουστική μονάδα, που υπήρξε η βάση του μετασχηματισμού του φοινικικού αλφαβήτου σ' Ελληνικό. Και είναι αυτή η ροπή η οποία «απομόνωσε», με την μέθοδο ιδίως του Δημοκρίτου, το άτομο, αναδεικνύοντάς το ως την έσχατη, άτμητη και αδιαίρετη, μονάδα της ύλης.

β) ΚαθώςπαρατηρείοJ.L.Gardies (L'organisation des mathématiques grecques de Théétète à Archimède, Paris, εκδ. Vrin, 1997, σελ. 270 και κυρίως 276 επ.), μοναδική υπήρξε η συμβολή των Αρχαίων Ελλήνων στον τομέα των Μαθηματικών, σε ό,τι αφορά την σύνθεση προβλήματος και απόδειξης.

β1) Και για την ακρίβεια, σε ό,τι αφορά από την μια πλευρά την διαμόρφωση του προβλήματος, μέσω της διατύπωσης του θεωρήματος με την μαθηματική εκείνη ιδιότητα, η οποία του προσδίδει την πιο γενική μορφή. Και, από την άλλη πλευρά, την προσθήκη, στην διαδικασία λύσης του προβλήματος, της κατάλληλης απόδειξης. Επιπροσθέτως, στο σημείο αυτό δεν πρέπει να υποτιμάται το ότι η παραγωγή και η επαγωγή αναπτύχθηκαν στην Ελληνική διανόηση πολύ ενωρίς, με την εμφάνιση της εμπειρικής γλώσσας των Ιώνων στην Φιλοσοφία και ήδη στην Αρχαϊκή Ποίηση.

β2) Μέσα, λοιπόν, από αυτή την εμβληματική «διαδρομή» η Ελληνική Γλώσσα κατέστησε εφικτή και την δημιουργία γλωσσικών διατυπώσεων τέτοιας «αφαιρετικότητας», ώστε να μπορεί να «συντονίζεται» ευχερώς ακόμη και με ακραίως αφηρημένες μαθηματικές έννοιες. Γι' αυτό και η Ελληνική Γλώσσα αναδείχθηκε στην πιο κατάλληλη «μεταγλώσσα» ως προς τα Μαθηματικά, προκαλώντας την «έκρηξη» της εν γένει μαθηματικής γνώσης.

γ) Η προαναφερόμενη όμως -μοναδική όπως τονίσθηκε- συμβολή των Αρχαίων Ελλήνων στην δημιουργία της Επιστήμης των Μαθηματικών κατέστη δυνατή μέσω της εξίσου μοναδικής, όπως επίσης προαναφέρθηκε, ιδιοσυστασίας της Ελληνικής Γλώσσας. Εξ ού και Λαοί που δεν διέθεταν το κατάλληλο «γλωσσικό εργαλείο» δεν κατάφεραν να κάνουν ανάλογα επιστημονικά βήματα.

γ1) Κατ' ουσία δε, η ως άνω ιδιοσυστασία έγκειται, πρωτίστως, στο ότι η Ελληνική Γλώσσα είναι οιονεί «ιδανική» στο πεδίο της παραγωγής «συμβόλων», ικανών ν' απεικονίσουν επαρκώς την Σκέψη, έτσι ώστε να δομηθεί η αναγκαία, για την συνολική επιστημονική δημιουργία, «κιβωτός γνώσεων». Κυρίως δε η «κιβωτός γνώσεων» που άνοιξε τον δρόμο στην θεμελίωση και εξέλιξη της Επιστήμης των Μαθηματικών (βλ., αντί άλλης παραπομπής, Χρ. Φίλη «Οι

Αρχαιοελληνικές Καταβολές των Σύγχρονων Μαθηματικών», εκδ. Παπασωτηρίου, Αθήνα, 2010, σελ. 877).

γ2) Είναι ιδιαιτέρως ενδεικτικό προς αυτή την κατεύθυνση ότι τα σύμβολα διευκόλυναν καθοριστικώς και την χρήση των αριθμών ως, κατά την φύση τους και τον προορισμό τους, βάσης της μαθηματικής σκέψης, όπως συνάγεται και από τα εξής: Ετυμολογικώς η λέξη «αριθμός» προκύπτει από την σύνθεση του ρήματος «αραρίσκω» – αναδιπλασιασμένος τύπος του «άρω» – που σημαίνει, μεταξύ άλλων, την αρμονική σύνδεση δεδομένων μεταξύ τους, και του ουσιαστικού το «ίθμα», που σημαίνει το «βήμα». Με άλλες λέξεις, ο «αριθμός» είναι το μέσο για να τεθεί κάτι στην σωστή του θέση σε σχέση με συγγενή δεδομένα, και υπ' αυτό το πρίσμα ο αριθμητικός συλλογισμός μπορεί να κάνει τα επόμενα βήματα, κυρίως για την διατύπωση ενός προβλήματος. Ακριβώς αυτή την λειτουργία των αριθμών διευκόλυναν καθοριστικώς, όπως προεκτέθηκε, τα σύμβολα, κατ' εξοχήν ως προς την διατύπωση ενός προβλήματος. Πολλώ μάλλον αφού, όπως η ίδια η Ιστορία των Επιστημών έχει τεκμηριώσει, προ της χρήσης των συμβόλων, με «όχημα» διαμόρφωσής τους την Ελληνική Γλώσσα, δεν είχε «αναδυθεί» επαρκώς η επιστημονική προσέγγιση και καλλιέργεια των Μαθηματικών.

δ) Μέσω των «εργαλείων» της Ελληνικής Γλώσσας εξελίχθηκε και η μαθηματική σκέψη του Διοφάντου του Αλεξανδρέως.

δ1) Και τούτο, διότι η ιδιοσυστασία της Ελληνικής Γλώσσας επέτρεψε στον Διόφαντο ν' ανοίξει τον δρόμο στην «πρόδρομη» κατάσταση της διαμόρφωσης ενός μαθηματικού προβλήματος, υπό όρους που καταλήγουν στις λεγόμενες «πολυωνυμικές αλγεβρικές εξισώσεις», όπως είναι η «διώνυμη εξίσωση» αxn=bxmή η «τριώνυμη εξίσωση» ax^n+bx^m=cx^k. Καθώς επίσης γίνεται δεκτό, ότι η αναζήτηση των λεγόμενων «Πυθαγόρειων τριάδων» -ήτοι ακέραιων λύσεων της εξίσωσης «χ2 + ψ2 = γ2»- αποτελεί μέρος των κλασικών προβλημάτων της όλης ανάλυσης του Διοφάντου. Δικαίως, λοιπόν, τ' «Αριθμητικά» του Διοφάντου -σε δεκατρία βιβλία, από τα οποία σώζονται έξη στην Ελληνική Γλώσσα και τέσσερα σε αραβική μετάφραση- θεωρούνται, και σήμερα, «θεμέλιο» της δημιουργίας της παράδοσης, η οποία οδήγησε στην δημιουργία της αλγεβρικής σκέψης και ανάλυσης της νεότερης εποχής. Διότι, όπως έχει γράψει ο J.Klein, η «σύγχρονη άλγεβρα και ο σύγχρονος φορμαλισμός προέκυψαν από την ενασχόληση του Viètεμε τον Διόφαντο» (βλ. J.Klein, «Ο κόσμος της Φυσικής και ο "φυσικός" κόσμος», μετ. Δ. Λάππας, Μ. Μυτιληναίος, Γ. Σαγιάς, Τ. Σπύρου, Γ. Χριστιανίδης, Νεύσις 7 (1998), 41-74. Το αγγλικό κείμενο δημοσιεύθηκε το 1981, στο περιοδικό «TheSt. JohnsReview» και ανατυπώθηκε στην συλλογή, R.B. WilliamsonandE. Zucherman (επιμ.) «Jacob Klein: Lectures and Essays», Annapolis,

Maryland, St. John’s College Press, 1985, 1-34).

δ2) Ας σημειωθεί ότι ο όρος «Άλγεβρα» ανήκει στον Πέρση μαθηματικό, αστρονόμο και γεωγράφο Αμπού Μουσάαλ-Χουαρίζμι. Ο οποίος πολύ αργότερα, τον 9ο αιώνα -κοντά 500 χρόνια μετά τον Διόφαντο- παρουσίασε, είναι αλήθεια για πρώτη φορά, την συστηματική επίλυση της δευτεροβάθμιας πολυωνυμικής εξίσωσης. Αξίζει, λοιπόν, ν’ αναρωτηθούμε: Θα είχε, άραγε, οδηγηθεί ο αλ-Χουαρίζμι, έστω και στα χρόνια του, στην αλγεβρική του ανάλυση δίχως την πρωτοποριακή μαθηματική «παρακαταθήκη» του Διοφάντου αναφορικά με την δημιουργία των, «πρόδρομων» κατά τα προλεχθέντα, αλγεβρικών τεχνικών επίλυσης προβλημάτων, μέσω της «αφαιρετικής» δύναμης της Ελληνικής Γλώσσας;

ε) Σ’ επίρρωση των ανωτέρω αξίζει να γίνει, εν προκειμένω, ειδική αναφορά στο σύγγραμμα του RevielNetz, Καθηγητή Ελληνικών Μαθηματικών και Αστρονομίας στο Πανεπιστήμιο Stanford των ΗΠΑ -ενός εκ των κορυφαίων μελετητών του έργου του Αρχιμήδη- με τίτλο: «Η διαμόρφωση της Παραγωγικής Μεθόδου στα Ελληνικά Μαθηματικά-Μια μελέτη υπό το πρίσμα της γνωσιακής επιστήμης» (απόδοση στα ελληνικά Β. Σπυρόπουλου, επιστημονική επιμέλεια Γ. Χριστιανίδη και Μ. Σιάλαρου, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, 2019).

ε1) Στο σύγγραμμα αυτό μελετάται ένα θέμα κεφαλαιώδους σημασίας για την όλη ιστορία του Δυτικού Πολιτισμού. Ήτοι η διαμόρφωση της παραγωγικής απόδειξης στα Κλασικά Ελληνικά Μαθηματικά. Η εντυπωσιακή, κυριολεκτικώς, πρωτοτυπία του ως άνω έργου του RevielNetz έγκειται στο γεγονός ότι ο συγγραφέας εστιάζει την ανάλυσή του σε δύο, θεμελιώδη, χαρακτηριστικά της πρακτικής των Ελληνικών αποδείξεων, το εγγράμματο διάγραμμα και την τεχνική, λογοτυπική γλώσσα. Δίχως μάλιστα να παραλείπει, έστω και κατ’ ελάχιστο, την ανάδειξη των υλικών και κοινωνικών συνθηκών αλλά και των πρακτικών, εντός των οποίων τα κατά τ’ ανωτέρω χαρακτηριστικά «αναδύθηκαν», μέσα στην πορεία της εξέλιξης των Ελληνικών Μαθηματικών.

ε2) Ειδικότερα, ο RevielNetz ανέδειξε ότι οι τεχνικές που τότε ανέπτυξαν οι Έλληνες Μαθηματικοί -εστιάζοντας την μελέτη του στον Ευκλείδη, τον Αρχιμήδη και τον Απολλώνιο- για την κατασκευή γραμμάτων στα διαγράμματά τους και, συνακόλουθα, η συνεχής αλληλεπίδραση μεταξύ του κειμένου και του διαγράμματος στις αποδείξεις τους, υπήρξαν καίριας σημασίας για την «γέννηση» της παραγωγικής απόδειξης. Με τον τρόπο αυτόν ο RevielNetz κατάφερε ν’ αποσαφηνίσει, επαρκώς, και τις υποκείμενες γνωστικές διαδικασίες.

ε3) Το γεγονός, όμως, αυτό έχει και μια δεύτερη, ευρύτερη, σημασία που αφορά την πορεία της όλης Επιστήμης στην Δύση, άρα την πορεία αυτού τούτου του

Δυτικού Πολιτισμού. Είναι δε χαρακτηριστικά τα όσα, συνοπτικώς, υπογραμμίζει ο ίδιος ο RevielNetz στην εισαγωγή, την οποία έγραψε για την ελληνική έκδοση του προμνημονευόμενου συγγράμματός του: «Οι Έλληνες μαθηματικοί ανακάλυψαν μια συγκεκριμένη πρακτική και ένα συγκεκριμένο σύνολο εργαλείων, που κατέστησαν δυνατό ένα συγκεκριμένο έργο: Την συνεπή άσκηση της παραγωγικής απόδειξης. Αυτό θα παίξει ουσιαστικό ρόλο στην ανάδυση της δυτικής επιστήμης. Η προοπτική της απόδειξης οδήγησε στην μαθηματικοποίηση του συνόλου της επιστήμης, και εν τέλει στο νευτώνειο πρόγραμμα το οποίο, με την επιτυχία του, άνοιξε το δρόμο για την βιομηχανική επανάσταση και την άνοδο της Δύσης» (όπ. παρ., σελ. XV-XVI).

Γ. Οι πολιτειακές επιπτώσεις

Αυτό το, ταυτοχρόνως και αθροιστικώς, ελεύθερο, ατίθασο και δημιουργικό Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα είχε καταλυτικές επιπτώσεις και στον τομέα της πολιτειακής οργάνωσης, κυρίως της Αρχαίας Αθήνας και των Πόλεων-Κρατών, που η «ακτινοβολία» της κάλυπτε στον ευρύτερο χώρο της τότε Ελληνικής επικράτειας, η οποία συμπεριλάμβανε, φυσικά, και τον χώρο των Αποικιών της.

1. Για λόγους σαφήνειας πρέπει να επισημανθεί ότι ήταν, αναμφιβόλως, και η επιρροή του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος που συνέβαλε- αυτή κυρίως- στην γέννηση του προτύπου της Άμεσης Δημοκρατίας ή, όπου η Άμεση Δημοκρατία δεν εφαρμόσθηκε στο σύνολό της, του προτύπου της latosensuδημοκρατικής οργάνωσης ενός συγκεκριμένου κοινωνικού συνόλου, με θεσμικά και πολιτικά χαρακτηριστικά Πόλης-Κράτους. Μια τέτοια, πάντα latosensu, δημοκρατική οργάνωση μπορεί να «περικλείσει» -φυσικά με τα πολιτικοκοινωνικά δεδομένα της εποχής εκείνης- και την «αριστοκρατική» διακυβέρνηση, όταν βεβαίως η τελευταία δεν συγκάλυπτε την ολιγαρχία αλλά είχε την τάση ν’ αποτελέσει ένα είδος «βασιλικής οδού» προς μια, έστω και περιορισμένης έκτασης, Άμεση Δημοκρατία.

Όταν δηλαδή λειτούργησε ως «προπομπός» της Άμεσης Δημοκρατίας, είτε σε περιόδους όπου η αριστοκρατική διακυβέρνηση είχε προηγουμένως καταλύσει αντιδημοκρατικά ολιγαρχικά καθεστώτα. Είτε είχε προκύψει λόγω «κατάρρευσης» της Άμεσης Δημοκρατίας για συγκεκριμένους, κατά περίπτωση, λόγους και ασκούσε την εξουσία όχι για να «διαιωνισθεί» σε αυτήν αλλά προκειμένου να προετοιμάσει, εκ νέου, το έδαφος με στόχο την «επανίδρυση» της Άμεσης Δημοκρατίας.

2.Την επιρροή αυτή του ελεύθερου, ατίθασου και δημιουργικού Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος τεκμηριώνει επαρκώς το γεγονός, ότι αυτή η πολυπρισματικώς

φιλελεύθερη ιδιοσυστασία του δεν θα μπορούσε, υφ’ οιανδήποτε ιστορική και πολιτική εκδοχή, να συμβιβασθεί με ανελεύθερες μορφές πολιτειακής οργάνωσης, ήτοι πολιτειακής οργάνωσης με βασικά στοιχεία δεσποτισμού, ατομικού ή συλλογικού. Ειδικότερα δε δεσποτισμού υπό τον μανδύα π.χ. της βασιλείας, της τυραννίας ή και της ολιγαρχίας. Η ως άνω διαπίστωση ενδυναμώνεται, από ιστορική και πολιτική σκοπιά, αν ανατρέξει κανείς στον τρόπο οργάνωσης και εξέλιξης των μεγάλων Βασιλείων της τότε Ανατολής, με πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα το Περσικό Βασίλειο, όπως θ’ αναλυθεί εκτενέστερα στην συνέχεια: Το ανθρώπινο πνεύμα δεν είναι σε θέση να εξελιχθεί και να δημιουργήσει ελεύθερα υπό καθεστώς δεσποτισμού που, μοιραίως, του θέτει όρια σύμφυτα με τις ανάγκες της δεσποτικής επιβίωσης. Με άλλες λέξεις ο δεσποτισμός είναι, από την φύση του, μήτρα οιονεί αμάχητων δογμάτων ή δοξασιών, που ουδόλως συμβαδίζουν με την ελευθερία του Πνεύματος. Ο δεσποτισμός έχει την τάση να «μαγεύει» το Πνεύμα. Όλως αντιθέτως, το ελεύθερο Πνεύμα -όπως ήταν κατεξοχήν το Αρχαίο Ελληνικό- κατατείνει πάντα, καθώς προεκτέθηκε, στο «ξεμάγεμα» του κόσμου.

Επίλογος

Μέγιστη απόδειξη αυτής της, βαθύτατα φιλελεύθερης, ιδιοσυστασίας του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος και της εντεύθεν ουσιώδους διαφοροποίησής του σε σχέση με τον πνευματικό σκοταδισμό του δεσποτισμού συνιστά, κυρίως, η σύγκριση των εκατέρωθεν επιδόσεων ως προς τα αποτελέσματα της πνευματικής δημιουργίας:

Α.Το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα, μέσα σ’ ένα πεδίο πραγματικής ελευθερίας, κατάφερε να μετατρέψει την εμπειρία, την πληροφορία και την Γνώση σ’ Επιστήμη, επέκεινα δε σε Φιλοσοφία. Σε κανένα όμως από τα Βασίλεια της τότε Ανατολής οι πνευματικοί τους άνθρωποι, κάθε είδους, όση εμπειρία, πληροφορία και γνώση και αν συσσώρευσαν δεν μπόρεσαν να προσεγγίσουν τον «Όλυμπο της Σοφίας»,στον οποίο «ανέβηκε» το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα.

Γι’ αυτό, και δίχως ν’ αμφισβητείται το γεγονός ότι στα Βασίλεια αυτά υπήρχε αξιοσημείωτη, πολλές φορές, πληροφορία ή και γνώση, οφειλόμενη στην σταδιακή συλλογή τους από γενιά σε γενιά -πληροφορία και γνώση, η οποία είχε οδηγήσει π.χ. στην κατασκευή εμβληματικών κτιρίων και μνημείων- οι «κάτοχοι» της πληροφορίας και της γνώσης δεν συνεισέφεραν κάτι χειροπιαστό στην μετέπειτα επιστημονική δημιουργία.

Εκτός, ίσως, από ένα είδος «βάσης δεδομένων» πληροφοριακού χαρακτήρα, την οποία αξιοποίησαν άλλοι μελλοντικά, όπως συνέβη με τα όποια τέτοια «δάνεια» αξιοποίησε το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα στον δρόμο της δικής του, εμβληματικής, επιστημονικής «παραγωγής».

Β.Υπ’ αυτό το πρίσμα είναι, όπως συνάγεται από το σύνολο της ανάλυσης που προηγήθηκε, απολύτως θεμιτό, ιστορικώς, να ερμηνεύουμε τους Μηδικούς Πολέμους και την τελική περηφανή επικράτηση των Ελλήνων, υπό την Αθηναϊκή καθοδήγηση, και ως εξίσου περιφανή επικράτηση του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος. Το οποίο έτσι νομιμοποιείται ιστορικώς, και μάλιστα στο ακέραιο, να διεκδικεί, ως κοιτίδα και λίκνο του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, την «παλαίφατη» όχι μόνο γεωγραφική αλλά και πνευματική οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ Ανατολής και Δύσης.